

## De EU-richtlijn due diligence: hoofdpunten analyse en belangrijkste aanbevelingen

Maart 2022

Het MVO Platform deelt in dit document onze visie op de fundamentele tekortkomingen van het voorstel van de Europese Commissie voor een EU-richtlijn voor gepaste zorgvuldigheid. Onze hoofdzorg is dat het Commissievoorstel het bestaande normenkader voor maatschappelijk verantwoord ondernemen, de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles (UNGP's), in de kern uitholt en daarmee leidt tot een verslechtering ten opzichte van de huidige situatie. Ook de [OESO, VN en ILO](#) en [expertisecentrum Shift](#) hebben de Europese Commissie opgeroepen het voorstel in lijn te brengen met de OESO-richtlijnen en UNGP's. De richtlijn is veel zwakker dan de [bouwstenen voor wetgeving](#) die het kabinet in november 2021 aan de Kamer stuurde én strijdig met ruim tien jaar Nederlands IMVO-beleid op basis van de OESO-richtlijnen.

Juist bedrijven die zich inzetten voor verantwoord ondernemen, met name in het mkb, zullen last hebben van de richtlijn, terwijl achterblijvende bedrijven onvoldoende worden gestimuleerd om verantwoord te gaan ondernemen. Op deze manier bereikt de richtlijn weinig: regeldruk voor bedrijven zonder impact op de mensen om wie het gaat.

Met dit voorstel zal de positieve impact van de richtlijn op mensen, gemeenschappen en milieu in wereldwijde ketens minimaal blijken te zijn of zelfs uitblijven. Nu het kabinet heeft [aangegeven](#) dat de richtlijn ook de basis wordt voor het nationale wetsvoorstel, is het van groot belang dat de Tweede Kamer vasthoudt aan de bouwstenen uit 2021.

### Tweede Kamer kan het voorstel repareren

De Tweede Kamer en het kabinet kunnen bijsturen om het Commissievoorstel te repareren, met name wat betreft de due diligence-verplichting. Het is belangrijk dat de Kamer inzet op twee sporen:

1. Het kabinet dient tijdens de **onderhandelingen in de Raad** te pleiten voor een betere en ambitieuzere EU-richtlijn die in lijn is met de OESO-richtlijnen.
2. Het kabinet dient voor de zomer een **ambitieuzer eigen wetsvoorstel** te presenteren dat in lijn is met de bouwstenen van het kabinet. Hiermee vergroot het kabinet het draagvlak voor, en de invloed van Nederland op, ambitieuze Europese regelgeving.

Wij doen vier aanbevelingen voor het herstellen van de fundamentele weeffouten in het voorstel:

#### 1. Zet mens en milieu centraal

De richtlijn lijkt vooral rekening te houden met het beperken van de lastendruk voor bedrijven en gaat voorbij aan het realiseren van positieve impact op werkenden, boeren, gemeenschappen, milieu en klimaat. Zo benoemt het voorstel dat het gaat om een inspanningsverplichting, in plaats van het bereiken van resultaat. Daarnaast kunnen bedrijven naar eigen inzicht ('waar relevant') kiezen voor het betrekken van vakbonden en maatschappelijke organisaties bij essentiële onderdelen van due diligence, zoals het identificeren van risico's of het monitoren van de effectiviteit van hun maatregelen om misstanden te voorkomen.

- ➔ Het uitgangspunt van de richtlijn moet zijn dat bedrijven misstanden in de praktijk moeten voorkomen en verhelpen: het gaat om de impact op mens en milieu.
- ➔ De richtlijn moet duidelijk maken dat bedrijven belanghebbenden, waaronder maatschappelijke organisaties en vakbonden, altijd bij due diligence moeten betrekken.

#### 2. Breng de due diligence-verplichting in lijn met de OESO-richtlijnen

Het voorstel kiest op meerdere punten voor een ernstige verzwakking van de [OESO-richtlijnen](#). Op het moment dat dit voorstel wetgeving wordt, betekent dat dat deze zwakke variant van gepaste zorgvuldigheid de nieuwe norm wordt. Zo hoeven bedrijven niet meer in hun hele keten due diligence toe te passen: ze kunnen zich beperken tot de vaag gedefinieerde 'gevestigde zakenrelaties' ('established business relationships') en volstaan met het opnemen van gedragscodes in contracten

met leveranciers, die op hun beurt een dergelijke clause weer moeten opnemen in contracten met subleveranciers ('contractual cascading'). Het bedrijf hoeft dan alleen nog maar een audit te laten doen of de deelname van de leverancier aan een sectorprogramma af te vinken. Beide methoden worden al jaren gebruikt door bedrijven en zijn bewezen ineffectief om misstanden te detecteren en tegen te gaan.<sup>1</sup>

Het concept 'gevestigde zakenrelaties' is zeer problematisch en fundamenteel ondermijnend aan de effectiviteit van de richtlijn. De prioritering van risico's dient te gebeuren op basis van de schendingen, niet het type zakenrelatie. Veel bedrijven opereren op de spotmarkt of wisselen zeer regelmatig van leveranciers (bijvoorbeeld in de kleding-, sierteelt- en palmolie sectoren). Hier bestaan ernstige risico's op schendingen, terwijl met deze richtlijn bedrijven in juist dit soort ketens geen due diligence zouden hoeven te doen. Bedrijven die nu al verantwoord ondernemen en toewerken naar langdurige, duurzame zakenrelaties met kleinere aantallen toeleveranciers worden met de richtlijn juist benadeeld.

Deze methode gaat volstrekt voorbij aan een fundamenteel principe van due diligence: risico's moeten door alle ketenpartners gezamenlijk worden aangepakt en de kosten moeten worden gedeeld. Deze richtlijn stimuleert bedrijven om de risico's uit de weg te gaan of verantwoordelijkheden in de keten te duwen, niet alleen naar toeleveranciers in productielanden, maar ook richting het mkb in de EU. De eigen verantwoordelijkheid van bedrijven, bijvoorbeeld om onverantwoorde inkooppraktijken en -prijzen aan te passen, krijgt onvoldoende aandacht.

- ➔ Kies voor prioritering op basis van het risico op misstanden en schrap het onderscheid tussen 'gevestigde zakenrelaties' en andere typen zakenrelaties.
- ➔ Leg nadruk op het bereiken van resultaat, in plaats van het voldoen aan de wet door middel van contractuele clausules en papieren controles met bewezen ineffectieve middelen.

In het huidige voorstel staan allerlei uitzonderingen en verdere verzwakkingen voor de financiële sector. De due diligence-verplichting is voor banken, verzekeraars en andere financiële instellingen nog zwakker dan voor de andere bedrijven die onder de richtlijn vallen: ze hoeven slechts eenmalig risico's te analyseren (dus niet tijdens de looptijd van een financiering) en geen onderzoek te doen naar risico's in de keten van hun klanten. Juist de financiële sector kan met goede due diligence in lijn met de OESO-richtlijnen, in samenwerking met ketenpartners, een essentiële bijdrage leveren aan het bevorderen van verantwoord en duurzaam ondernemen.

- ➔ Neem een kwalitatief goede due diligence-verplichting voor de financiële sector op in het voorstel, in lijn met de handreikingen die de OESO hiervoor heeft opgesteld.

### **3. Zorg dat slachtoffers van schendingen iets hebben aan de richtlijn**

De richtlijn biedt weinig steun voor slachtoffers van mensenrechtenschendingen of milieuschade en leidt in potentie zelfs tot een verslechtering van de bestaande mogelijkheden om recht te halen. Stap zes van due diligence (het bieden van herstel) ontbreekt grotendeels in het voorstel. Het voorgestelde 'neutraliseren' van impacts is geen verplichting om herstel te bieden en er worden geen kwalitatieve eisen gesteld aan de klachtenmechanismen van bedrijven.

Ten opzichte van de huidige juridische situatie in Nederland (met de onrechtmatige daad en de OESO-richtlijnen als ongeschreven zorgvuldigheidsnorm) betekent de richtlijn een enorme beperking van de mogelijkheden voor civiele aansprakelijkheid, waardoor die in de praktijk een een wassen neus zal zijn. Als een bedrijf heeft voldaan aan het opnemen van een contractuele clause en het uitvoeren van audits of sectorprogramma's is civiele aansprakelijkheid in de keten al uitgesloten.

- ➔ Neem stap zes van due diligence (remedie) volwaardig op in de richtlijn.

---

<sup>1</sup> Zie onder meer het dossier van het [Business and Human Rights Resource Centre](#) en onderzoek van de [Clean Clothes Campaign](#), [SOMO](#), [Milieudefensie](#), [MSI Integrity](#), [Cornell University](#), [The Nation](#) en [Friedrich Ebert Stiftung](#).

#### 4. Zorg voor een reikwijdte die impact heeft

Volgens de Europese Commissie gaat de richtlijn gelden voor minder dan één procent van alle bedrijven in de Europese Unie. In Nederland heeft slechts 0,4 procent van de bedrijven [meer dan 500 medewerkers](#). Met deze zeer beperkte reikwijdte is de kans op impact in ketens klein. Tegelijkertijd worden door de inrichting van de richtlijn, met de grote nadruk op contractuele clausules en audits, veel verantwoordelijkheden op leveranciers afgeschoven, onder meer richting Europese mkb-ondernemingen die actief zijn in de ketens van zeer grote bedrijven.

Het is beter om de reikwijdte van de richtlijn te verbreden, zodat direct rekening kan worden gehouden met het mkb. Due diligence is een concept dat in de kern rekening houdt met de grootte en slagkracht van bedrijven. Bovendien vragen progressieve [mkb-ondernemingen](#) zelf ook om [wetgeving](#), van bovendien een veel [hoger ambitieniveau](#) dan het huidige Commissievoorstel. Het is beter om hen direct in wetgeving op te nemen, in plaats van hen te belasten met contractuele clausules.

De drie genoemde risicosectoren (kleding en textiel, landbouw en mineralen) dekken lang niet alle risicosectoren die de Nederlandse overheid op basis van de Sector Risico Analyse (2014) heeft aangewezen. Ook vallen niet alle soorten bedrijven binnen deze risicosectoren onder de richtlijn: de detailhandel in zowel de kleding- als voedingsmiddelensector (denk aan kledingwinkels of supermarkten) zit bijvoorbeeld niet in de definities van de genoemde risicosectoren. De financiële sector krijgt zelfs nog zwakkere due diligence-verplichtingen dan de andere bedrijven die onder de richtlijn vallen.

- ➔ Zorg voor een kwalitatief goede due diligence-verplichting in combinatie met een reikwijdte die impact heeft. Dat betekent dat alle bedrijven due diligence doen in lijn met de OESO-richtlijnen.

Tot slot: de EU-richtlijn kan veel betekenen voor mens en milieu wereldwijd. Daarvoor moet het voorstel wel fundamenteel verbeteren en minimaal in lijn zijn met de OESO-richtlijnen. Wij hopen dat de Tweede Kamer en kabinet zich hiervoor inzetten.

*Zie ook de [uitgebreide analyse van het MVO Platform](#) voor een overzicht van alle punten van aandacht in het voorstel van de Europese Commissie voor een due diligence-richtlijn.*